

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգագրին է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ. ԿԱՆԻՒՆԻՆ և Մասնական բաժնորգագրին է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. և նամակ կամ գրամ զրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼԱ ՏԱՐԻ
ԹԻՒՆԻՑ

1915 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17 ԴՆ.
(Դ.Տ. 1915 Նոյեմբեր 4)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները. Խարտուար չէ վերագրանել չհրատարակուած ձեռագիրները:
Ծանուցումներ կընդունին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Ծանուցման 1 միակ գիրը 1 սանդիւ կարծէ. 1 գիրագիրը 2 սանդիւ:
Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐՄԵՆԻԱ"Ի
ԼԱ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ
(1915 ՕԿՏՅԱՆՈՍ — 1916 ՅՈՒԼԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգագրին է 20 ֆրանգ (4 տուրք ամե. բիկեան կամ 7 րուբլ և 50 կպի. ուս. սակաւ) ամէն տեղի համար, ի բաց ա. աւայ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի, ուր կը գրկուի կէս բաժնորգագրով, այ. օինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորգագրով. Կարելի է բաժնորգագրուիլ նաև քանի՜ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սէնթ = 75 կպի.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ ձեռնարկի Օժանդակի արձանագրուած են մեր հրատարակած Օժանդակութեան Կանոնագրին համեմատ, ի բաւարար կոչեանք Արմենիա ստանալու, քանի՜ անձի համար որ ուզեն իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորգագրով, այ. օինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆրանգ, Կարելի է նաև Օժանդակի նշանակած բաժնորգի հասցէին ուղղակի զրկել Թիւրքիայի, 12½ ֆր. (2½ տուրք) բաժնորգագրով:

Գ. ՓՈՐՏՈՒԿԱԼԻԱՆԻ ՉՐԱՅԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ	Ֆր. անգլ.
Ա. Հայ գիւցազունի մը Բ. տարագր.	40
Բ. — Է. (Սպանիա)	
Բ. Թիւրքիայի Հայերն եւ իրենց զրոյցները (Գրեց Մ. Աւետիսեան)	50
Բ. « Այսպիսի յաշարար (Ա. տարի)	1,40
Ժ. Վրէժ	20
ԺԱ. Թամա Բոցարիս	20
ԺԲ. Նույնը Մ. Փորթուգալ (Եւսիպիոս տառաւորներէն)	15
Ժ. Միջոցաւ ճայրեմանի (Պոլիկարի Գեղամի-խանի մագանագատ մութիւնը)	1,40
ԺԳ. Մի գաղտնիք	20
Մարտիկն գուրս գրկելու փաստի մասին կը վերադառնա հրատարակողէն:	

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արցունք Թէ սուր. — Տաճկանայի նոր մարտիրոսագրութիւնը. — Ժ. Կարապետ Տ. Սահակեան. — Նամակ Ռուսիայէն (Երեւան). — Անդրանիկի կոչը. — « Մարտիկի Հայ Երիտասարդաց Միութիւն » — Կովկասի Հայ փախստականներին համար. — Ամերիկա եւ Հայերը. — The New Armenia անգլ. լեռնէն Թերթ. — Հայերը Պոլիկարի մէջ. — Չոյ Alliéésներուն. — Պատերազմական լուրեր. — Տ. Տեմի Գօշէնի Յունաստան երթը. — Ծանուցումներ:

ՄԱՐՏԻՆԻ ԿԱՐ ՅԻՄՆԱԿԱՆ ԲՆԱԿՈՂ ԲԱՆԻՐՆԵՐԻՆ ԵՒ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻՆ

Արմենիայի բաժնորգագրուիլը դիւրացնելու համար, ներկայ նոյնքերն ամսէն սկսած, Արմենիան իրենց կը զրկենք 6 ամսի համար 5 ֆրանգ կամ 3 ամսի համար 2 1/2 ֆր. բաժնորգագրով որպէս զի կարենան իրենց հայագրային կեանքի վրայ տեղեկութիւններ եւ լուրեր ունենալ, իրենց ալ ոգեւորուիլ Հայաստանի յոյժերով եւ յայտնով եւ իրենց դատողութիւնը զարգացնել Հայ ազգի իսկական վիճակին եւ անոր պէտքերին նկատմամբ:

Յրանալանակ ուսանողներ եւ գործաւորներ, փութացէ՛ք օգտուիլ ձեզ ընծայուած այս դիւրութիւնէն:

ԱՐՑՈՒՆԲ ԹԷ ՍՈՒՐ

Վերջերս Միքայէլ Վարանդեան « Հորիզոն »-ի մէջ անդրադառնալով Հայաստանի վիճակին Եւրոպայի մէջ և այլուր գտած արձագանգի մասին, կը թերագրէր, աւելին, կը պարտադրէր որ արտասահմանի հայ գաղութները, մանաւանդ ազգային իշխանութիւնները և Առաջնորդարանը աշխատին Եւրոպայի հանրային կարծիքը բարձրացնել Հայաստանի նկատմամբ, մասնաւորապէս հայկա. կան հերոսական կուսի մասին տեղեկութիւններ տարածելով:

Սա ճշմարիտ է որ ամէն հայու բազուկ այսօր պէտք է կարկառի գէ. պի հայկական կուսի և հայ սովալը. լուկները, բայց սա ալ ճշմարիտ է որ պէտք է արտասահմանը որոշ գաղափարներ ունենայ Հայաստանի ոչ միայն ջարդերուն, այլ և հայ կրօնի մասին:

Կոտորածի լուրերը աւելի սրածը. ուի ըլլալով արդէն աշխարհը բռնած են. յաճախ անոնք կրկնութիւններ են խանձուած և թրծուած որ կը հրամցուն հետաքրքիր ընթերցողներուն, և յաճախ հայկական աղբիւրներէ կը բղխին:

Այո՛, պէտք է ցուցադրել թիւրքական վայրագութիւնը և հայկա. կան մարտիրոսագրութիւնը, բայց ա. տոնք լոկ այսօր պատշաճական գութը կը շարժեն Եւրոպայի և վաղը երբ ամէն ինչ խաղաղած կըլլայ, կը մոռցուն շուտով. լացը արդէն հայկա. կան խնդրին միտն ու սկիզբը կազմած է մինչև ցարգ, քիչ մ'ալ պէտք է չի պատշաճ անոր՝ հայ կուսին վերայ յենած պահանջով:

Լուրերը ամէն կողմէ մորթուող մտղովրդի մը սարսափները կը պըտըտցնեն. Բայց ինչու չի լինիր Հայաստանի մէջ կեանք առած դիւցազնութիւնը, Միթէ՛ Սասունը Հայաստան չէ, միթէ՛ Մուշի, Տրապիզոնի Շանա գիւղի ինքնապաշտպանները Հայեր չէին. ինչ որոշ բան տարածուեցաւ Շապին Գարահիսարի մասին որ իր աւերակներով իսկ այսօր փառք մըն է, ինչպէս Սասունը, ինչպէս Մուշը:

Մինչ Տրապիզոնի ողբերգութիւնը հարիւրերանգ կարգացուեցաւ, անդին Սասունի անվեհեր լեռնականներու արձակած գնդակներու ձայնը ոչ մէկ տեղ չը հասաւ. Միթէ՛ ուշադրաւ պէտք չէ լինի « Հորիզոն »-ի տուած այն լուրը թէ Մուշ Սոխիոմ և Կառնին հայ դիւզերը մինչև իրենց վերջին փամփուշտը և վերջին քաջը կուսեր են այնպիսի հերոսութեամբ մը որ հայ ցեղին յատուկ է, և թիւրքերը ներս խուսեցին այն ստեն միայն երբ այլևս բուռ մը քաջերը իրենցմէ տառնալու պատիկ աւելի թշնամիին կործք տալէ վերջ անշունչ ինկեր են իրենց հրացաններով:

Այսօր ամբողջ աշխարհը կը հիւսնայ Սերպերու քաջութեան վրայ, որովհետև անոնք մինչև իրենց արիւնի վերջին կաթիլը իրենց դիրքերը կը պաշտպանեն. Նոյնքան և աւելի պէտք չէ՛ հիանալ Հայերուն վրայ ո.

րոնք շատ աւելի դժուարին և անձեռնուռ պայմաններու մէջ նոյնքան և շատ աւելի դիւցազնութիւն ցոյց կուտան ապացուցանելով թէ ապրելու համար պէտք է քաջի պէս մեռնիլ գիտնալ և ոչ միայն ոչխարի պէս մորթուիլ:

Արդէն հայ կամաւորներու մասին ալ շատ բան չէ լուսած մինչև ցարգ. այն կամաւորներուն՝ որոնք Անդրա. նիկի մը կամ ուրիշի մը հրամանա. տարութեան տակ իրենց առջևէն քշեցին Ճէվանդի և Խալիլի կատա. զի գազանները և կը քշեն դեռ:

Կովկասի առաջ սպայակոյտը այս մասին չի տար. գէթ այն հայ մարմինները որոնք շատ յաճախ ծնունդ կուտան ջարդերու լուրերուն, բարի ըլլային քաջերու համար եւ քաջ լուրերու աղբիւր դառնալու:

Այսօր հայութեան մէջ այնպիսի գրաւող մէտտեր կան որ ուրիշներու մէջ իբր պարծանք պիտի արձագանգուէին ի լուր աշխարհի. բայց խաւարի մէջ կը թաղին անոնք, կամ լոկ Հայերու, այն ալ ոչ ամբողջին, մէջ ծանօթ են:

Սասունի ձորերուն մէջ 8 տարե. կան հայ երեխայ մը 3.5 տարեկան փոքրիկներ հաւաքած, բոլորն ալ ջարդերէն օրրացած, կը պաշտպանէ զանոնք օրերով, հատիկներ ու բոյսեր մողվելով, մինչև որ կազատւին:

Ինչ զմայլելի ապացոյց հայ ցեղի բնագրական ապրելու կորովին որ այդ անգիտակ պարտիկներուն մէջ իսկ իր էութիւնը այնքան ուժեղ կը շեշտէ:

Եւ պէտք է որ ամբողջ աշխարհը այսօրի հայ կուսովը ճաննայ այդ կորովը որ անսպառ է և ազատութեան կը տենչայ:

Այո՛, այժմ կը ճաննան Հայերը իրեն բարեկամ ազգ մը դաշնակիցներուն, բայց դեռ պէտք է այդ « փոքրիկ դաշնակիցը » աւելի զօրաւոր յարգանք մը ներշնչէ ամենուն:

Եւ այս կարելի է մամուլով, պէտք է ճաննցնել Եւրոպային հայկական մաքառումը իր մանրամասնութիւններով. Այն հայ մարմինները կամ

այդ պաշտոն ստանձնող անհատները որոնք զիւրութիւն ունին, ինչու աւելի չեն աշխատիր այս ուղղութեամբ: Բիւլ մը թող զեղչեն ջարդերու ընդհանրացած կրկնութիւններէն, որոնք շատ յաճախ ապարդիւն կանցնին, և տեղ տան կոտորելու:

Եւրոպայի ազգային իշխանութիւնները դեռ կը քննան: Միթէ չէին կրնար մամուլը զբաղեցնել հայկական խնդրով մեծ զոհողութիւններու պէտք չըկայ: Ամէն բան պէտք չէ թողուլ կովկասի ուսերուն: Եւրոպայի Առաջնորդութիւնը կը բռնայ ուղղութիւն տալ գործին և ամէն հայ պարտաւոր է արդէն հայութիւնը սիրցնել: Հայաստանի գերաւորակային զիւցալնութիւնով:

Բ. ԵՂՆԵՒ

ՏԱՆԿԱԶԱՅԻՆՈՐ

ՄԱՐՏԻՐԱՍՏԱՐՈՒԹԻՒՆԵՐ

Մեր կարգ մը քաղաքացիներ (1) կարծած թուենք, որոնք սովոր չեն երեսնամբ մը բազմակողմանի և լայն կերպով բնութեան, թիւրքերու հայաշարած քաղաքականութիւնը միշտ տրամադիր եղանակով քաղաքական մեր այս կամայն անտակա վերաբերմունքէն, բայց ուշ ուշով և քննադատօրէն վերաբերողի մը համար այս սլոյգին չէր քննադատուի թիւրք վարչիւնը: Հասած կը համարէին հայի գաղթը հայի արեւմտի խեղդելու, զեռ պատերազմէն առաջ թիւրքերը վառեցին Տրապիզոնի հայոց գաղթը, հրդեհեցին և թալանեցին Տիար-բեկի հայոց շուկան, հրդեհեցին Նոյն-պէս Խորհրէի հայոց թաղամասն ու եկեղեցին, իսկ հայ մամուլին թոյլ չտրեցաւ ակնարկ մ'իսկ ընելու այդ մասին: Եւստ չանցած մասնակի սպանութիւնները ծայր տէին գաւառներու մէջ, սպանեցաւ Երզնկայի առաջնորդ Սահակ վարդ, Ստապալեանը դիւ իր պաշտօնատեղին չհասած, սպանեցաւ Կարնոյ զիւստօր ազգայիններէն Սեդրակ Բասարմանեանը, Ամասիայի առաջնորդ Վեդրդ վարդ, Իրանեաններ թիւրք խոշտանգումներուն չզիմանալով խեղճացաւ, երկիրը անխիտանական քառի մը ենթարկեցաւ: Ալաշկերտի, Բասենի, Բաշկալի, Կարկառի, Կարնակի, Սարայի շրջանները սկսած էր պաշտօնական շարքը թիւրքերու և կանոնաւոր զինուորներու ձեռքով: Հայաստանի դարեւոր պատուհասը եղող թիւրք հորդանքը սովորուի գաղաններու պէս հայ գիւղերու վրայ բաց էին թողնած, յայտնի և արիւնխառն աւազակապետները — Պշաբէ Չաթօի, Մեհմէդ Էմինի պէս, ներսով կարծանանային և պետական հրաշքներով և պատուանշաններով կը դարգարէին: Արեւի, Սինուսի, Արզնի և նման վայրերը կալանաւորած օկրադորները նմանապէս ներսով կարծանանան և բանտերէն արձակելով լեռները կը բարձրանան սրգիս գի ջարդեն, տեւրեն, կոտորեն, եթէ թիւրքի և թիւրքի համար թիւ մը վերացական գաղափարներ էին կովկաս ու Եգիպտոս գրաւելը, զոնէ չոչափելի և ըմբռնելի էր հայի ինչքը թալանելը, զինքը սպանելը, անոր կնոջ և աղջկաներուն տէրը ըլլալը: Այլ ևս ջիւղատ էր յայտարարած, որ իր իսկական իմաստով սրբազան պատերազմ կը հասկցի քրիստոնեաներու դէմ, բայց թիւրք տեսարաններու քաղաքութեամբ Երեւանի համալսարանութեան դէմ էր լիհաւոր, սակայն ներքուստ իրապէս ամեն քրիստոնեայի դէմ էր, բացի իրենց թշուառութեամբ բարեկամ Գերանիայէն: Զինուոր

մասնաւորաբար հայոց դէմ էր, որովհետեւ ալ իրական եկած էր անգամ մը սանձարձակօրէն ոչնչացնելու այդ ցեղը, հետքն անկամ թողնելով:

Ինչ կը պատասխանէին այս բոլորին, այդ ամեն ափաշկարա օկորները սեղանաւ համար:

— Ի՞նչեղբ, եղածները քանի մը թիւրքի մարտիկներ են, պատերազմական զորութիւն է, չենք կարող պէտք եղածին պէս կարգ-կանոնը պահպանել, դուք հոս յերդ ալ կը գրգռէք թիւրքերը ձեր ընթացքով, բովանդակ կովկասեան օկորանակը հայերէն կազմած է, հայ չէթաներն են, որոնք կարելիքն մեր սահմանազուխները:

— Ինչ էին ըրած իրապէս հայերը մինչ այդ:

— Այնչ, համարեա թէ ուսական բանակին մէջ հայեր կան եղբ, ինչ կայ այդ տեղ զարմանայի, սակայն Տրապիզոնի և Կարնոյ ճակատներուն վրայ էլ հայեր կային և նոյն իսկ, անոցոց ճակատագրի զուգորդութեամբ, եղբար, եղբոր դէմ զոհողակ կարձակէր, ուսանալը իր և տանկա, հայը իր զերի մէջ էր իրիւ տարբեր երկրներու քաղաքացիներ, հայ կամաւորական խմբերու գոյութիւնը բնական և անհրաժեշտ էր, օսմանեան երկրի անամթ թիւրքիւրտիայի գաղտնի թելադրութեամբ ուղղակի և անուղղակի «սահմանադրական» 7 տարիներու ընթացքին անպաշտօն ջարդեր, կոտորել էին հայերը, այժմ արդէն անարդին էր տիրողը, մոտիկոյաններու կը վերածէին հազարաւոր շէն գիւղերը, բնակչութիւնը անխնայ մորթուելով, շորս հովերու կը տրեւն առնեց անհմեղներ, և ահա սահմանէն անդին եղող համարին եղբայրները կը փորձէին օգնութեան հասնել իրենց մահաւան ճիւղաններու մէջ գալարեալ արիւնակցիներուն:

Գուք հայերգ բաւական խելացի էք եղբ, ձեր շարժումները և նպատակները թաղանջելու, կը սպասէք որ ուսանան բանակը վճռական յաղթանակներ տան և աւելի ժողովնայ ձեզ, այն ատեն միայն կը շարժէք, կըսէր «մեր» թալանը հայ երեսփոխանին, երբ վերջինս յենած իր երկիրը եղող ընկերներու վաճառանքի և Փափագեանի տեղեկութիւններուն վերայ իրենց երեսնի «բարեկամ» կերթար գթութիւն աղբրելու:

Հայ երեսփոխանի փաստերուն ընդդէմ ի վերջոյ արիւնխառն զահէճը վաղորդ ժողովով առ ոչինչ համարելով գործադրած եղանակներով թիւրքները, կը յանձնուի:

— Բայց առայժմ ձեր զիրքը կորեկտ է, մենք ալ տարբեր ընթացք չպիտի ունենանք, երբ որ դուք երևան գաք ձեր իսկական դիմագծով, քննադատաբար մենք ալ կը փոխենք մեր վերաբերմունքը:

Իսկ փոխեցին իրենց վերաբերմունքը...

Աւթը, պատրաստը շատ չուշացաւ:

— Վանի գեղերը, հայերը ապստամբած են:

Այս-ինն ամիս ջանացին, աշխատեցան, չնչին պատրաստ գտնելու և ահա պատրաստ էր, տանկա հայութիւնը արժանանալով իրենց կը բարձրանան սրգիս գի ջարդեն, տեւրեն, կոտորեն, եթէ թիւրքի և թիւրքի համար թիւ մը վերացական գաղափարներ էին կովկաս ու Եգիպտոս գրաւելը, զոնէ չոչափելի և ըմբռնելի էր հայի ինչքը թալանելը, զինքը սպանելը, անոր կնոջ և աղջկաներուն տէրը ըլլալը: Այլ ևս ջիւղատ էր յայտարարած, որ իր իսկական իմաստով սրբազան պատերազմ կը հասկցի քրիստոնեաներու դէմ, բայց թիւրք տեսարաններու քաղաքութեամբ Երեւանի համալսարանութեան դէմ էր լիհաւոր, սակայն ներքուստ իրապէս ամեն քրիստոնեայի դէմ էր, բացի իրենց թշուառութեամբ բարեկամ Գերանիայէն: Զինուոր

Այսօր սակայն ամենի համար ալ պարզ-ւեցաւ, որ վանը չէ ապստամբած, միմիայն միւս զօրաղբ գաւառամասերու համեմատութեամբ թիւ մը արթուն է ձեռքած և երբ լնվէրի գործակալ ճեմութիւնը միմիայն թիւրքական տանձնայատուկ նենգամտութեամբ կամեցած են իրենց եպիսկոպոս եղեմը այդ անկիւնէն սկսել: Զէթ-թուր, Զօթ-Մարգարիտի կատարողներին յետոյ, երբ արդէն անպատկառ սինիքութեամբ խմեցին վապուրական վերքերաններէն իշխանի ու իր ընկերներու ա-

րիւնը, կորսնցուցին նմանապէս աննման ժողովրդական տրիբուն վաճառներ, վանեցիները որոշեցին, չմեռնել անարգ սարգի մահով, և մահերու ամենապղծին ու ամենապղծը ընտրեցին — ինքնապաշտպանութիւն — այս է ահա վանեցիներու ապստամբութիւնը:

Բայց նախքան ապրիլեան գեղերը վապուրականի հայութիւնը կամաւորապէս իրեն բնորոշ, գորակոչին չպատասխանող:

Սէտերն որ որոշեց էին հայութիւնը ինչի արժանանալ, բայց անարժան, նամար-գորէն, խուր և ամայի տեղեր: Եթէ երբեք ազգերը կրնան պարծենալ իրենց քաղաքակրթութեան մէջ ցոյց տաւ նորանոր յառաջիմութիւններով, թիւրքերն անկապած կարող են պարծենալ մարդասիրական մեթոդի կիրառման մէջ ցուցուցած յառաջիմութիւններով և նորութիւններով — գերման իրենց հովանաւորեալներէն դատարարեալած...

Հայութիւնը ինչեւ համար անկրթեցտ էր ամենէն առաջ առաջին հարեւոր խել-լի 20-45 տարեկանները, սպաննելու համար դանձը: Զինուորի, գեաւուր-գինուորի պէտք չուէր, անոր գրամը, ինչքը և կենեքն էր հարկաւոր իրեն և հրաշխիօրէն կրցաւ օգտուի գորակոչի անունէն, մեր նորահաս սերունդը անճիտելով և ոչնչացնելով: Վանեցի շատ իրաւացիօրէն զինուոր չէր երթար, որովհետեւ «սպանելու» կը տանէր ինչ, կըսէր, իսկ ես որոշած եմ մեռնել, իմ հայրենի օճախի մէջ...:

Պատերազմի յայտարարութենէն յետոյ երկու ամիս է անցած, Պոլսի հրապարակներու վրայ հայ երիտասարդը դուն ուրեք կը տեսնի, գորակոչը սրբեր, տարբեր է ամենը, կառավարութիւնը մտահոյ է սպանելու, որովհետեւ իրեն համար առեւի հայերը զեռ խանութն անկիւնները կը կտած կը քաշեն իրենց գոյութիւնը, ու որ մը կը տեսնեն յանկարծակի թիւրք փոխները գայլերու վոճմակներու պէս կը մտնեն վեգիլ-խան, Կասաբ-խան, Շերիֆ-փաշախան և ուրիշ, զինուորական խեղդով կը հարցունեն ամբողջ պանդոխտ երիտասարդները, իրեն այդպիսին փաստ չեն գտնի ձերբակալելու: Մէկը պէտք-փրկանք է տաւ սե աշխատանքէն, իր օսկրներէն ու արիւնէն քամած 43 կորիկներ, միւսը չիւրիք (ապարդ) է և թուրք տնի զինուորական յանձնախումբերէն, երբորդ պարսկապատակ է, յորորդը տակաին անշափազաւ է, 16-17 տարեկան, հինգերորդը զեռ չէ կանչուած 40է անց ըլլալուն և այսպէս շարունակաբար, օստիկանները կը բռնեն կը տանին յիսունով, հարիւրով գեղի Հայդար-փաշայի կայաբանը, անկէ ալ գեղի անորոշութիւն և այսպէս շարաքներ շարունակ հարիւրաւորներով, հազարաւորներով...:

Իր բացատրութիւն կը պահանջէ թէ անոնք ախր զինուորական փախտաւորներ չեն:

— Բայց թափառալիկներ են, սերմ-լի, անգործ, զոյ մարդիկ, ամեն գէշութիւն անոնցմէ յառաջ կուգայ, լաւ չէ որ այս օրերուն անոնք մայրաքաղաք գտնին — կը պատասխանեն:

Մինչդեռ տողերուն գրողը տանեակ անգամներ անձամբ ակնատես է եղեր յիսուն տարեկանի անց մարդոց, կալիէ գողնողով և գործաւորի հագուստով բռնած կը տանեն, որովհետեւ հայ են և ինչ որ հայկական է, բացատրութիւններ տալու ալ պէտք չկայ, մինչդեռ իսկական թափառալիկ և զոյ թիւրքերուն և յոյներուն զիպող չկայ:

Եւ այս բոլորը վանի գեղերէն զեռ ամիսներ առաջ, զեկտեմբերին և յունուարին կը կատարուին:

Նոյն պահուն կը սկսին ձերբակալութիւններ և հետապնդութիւններ գաւառ-

ներուն մէջ: Սերաստիայի, Շապին-Գարախարի և Կեսարիոյ մէջ բնգմաթիւ մարդիկ կը ձերբակալեն, հայերու ունեւած հատ ու կտոր գէղերը կը խլին, իսկ Տրապիզոնի և Կարնոյ շրջանին մէջ 16 տարեկանէն վեր եղողներն ալ «զինուոր» կանուին:

ԲԱՐՈՒՆԱԿ

Բուքրէշ

(Հորիզոն)

Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԵՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Մի քանի լրագիրներ գուժած էին թէ վենետիկի Միխիթարեան միաբաններէն Հ. Ստեփան Սարեան և վիեննայի Միխիթարեաններէն Հ. Ներսէս Ակինեան սպաննուած են Տրապիզոնի մէջ: Բարեբաղդապէս հերքուեցան այդ զրոյցները:

Բայց իրականութիւնը կը ներկայանայ այժմ աւելի սահմակեցուցիչ կերպով: Ստոյգ աղբիւր է կը հաղորդուի մեզ որ Տրապիզոնի կոտորածին մէջ թիւրքերէն բարբառութեամբ նախատակուած Հայ վարդապետը վենետիկի Միխիթարեաններէն Հ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԵՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆն է, ստուգապէս հանճարեղ և հայրենասէր երիտասարդ վարդապետ մը, բազմաճում ագիտական և նշանաւոր բանաստեղծ մը, որ վարդապետներ որդեգրած էր մուսուլմաններ, որ լիաւատ յոյս կուտար Հայր Առաքելի թափուր գահը արժանապէս ժառանգելու...: Փառք իւր անմահ ունայի յիշատակին, հազար ամիսս իւր տարածում և ամիսափոյ անհանց չափազանցութեան, Եւրոպացիները:

Այս ցաւալի մահագոյծը մեզ հաղորդողի գրած արտասուածքը տողերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւններն ու հաւաքանքները:

«Եթէ շնորհէն երկինք որ ներկայ վայրագ պատերազմներու համաճարակ ժանտախտէն անաղարատ ազատինք, այն ժամանակ պիտի ձեռք առնեմ գրիչը ու մանրամասնորէն պարզեմ նրբերանգները այն չքնաղ ծաղիկին որ, աւաղ, իւր մատախիլ եղաւ գաղանութեան ճիւղաններէն:

«Անճք, անճք... մարդագայլերուն:

«Յայտնի է որ Հ. Կարապետ Տեր-Սահակեան երկար տարիներ ճիւղացեալ է Բաղմալէպը ըլլալով նախնադարապետ, իւր բազմաթիւ գրածներէն առանձին հատորով լոյս տեսած են միայն Հայ կայսերը Բա-

գանդիսի (1915. Ա. հատոր, էջ 590. Բ. հատոր, էջ 407) և «Chateaubriand en Orient» (These de doctorat présentée à la Faculté des lettres de l'Université de Fribourg, Suisse. Imprimerie arménienne, St.-Lazare, Venise. 1915. 452).

Իսկ Արամուկի Գ. ի կողմը մամուլին տակ կիսատ մնացած է քնարին բեկումով. Երանի թե շուտով հրապարակ ելնէ լրացուած պարագայներով. Հայաստանի հատորաւոր անտիպ հեղինակութիւնները որ իւր քով ունենան... Արսէն, Կարսէն... Լաւ է այժմ լռել մինչեւ որ համազգային սուգը փարատի և երբ տխուր մամուլը իւր վայրատած ոյժերը ամփոփէ, այն ժամանակ միայն լսենք ու կոծենք Հ. Կարամուկի Տ. Սահակեանի պէս մեծածանր անմահները, նախ զինքը մը տերմորէն ճանչցողներու, ապա նաև բովանդակ հայ գրականութիւնը, որուն պիտի արձագանգեն անպատ. ճառ նաև օտարազգիները:

Այս ալժամ, խմբագրութիւնս ալ այս եղերական մահին և մեծ կորուստին առթով կը փութայ իր խորին ցաւակցութեան զգացումներ յայտնել Միթիթարեան Պատ. Միթարեան. Թեան:

ՆԱԽԱԿ ՌՈՒՍԻԱԿԱՆ

Երևան, 10/23 հոկտ. 915

Մի քանի օրէ ի վեր հասած եմ այստեղ ուր ընտանիքիս անդամները գտայ վանէն փախած ապաստանած, խեղճ մայրիկս չկրցի տեսնել. երեք տարիներու բացակայութեանս կարողութիւն մեծած էր. Մեծնոգներութիւնը անշարժ է, անտէրներ բազմաթիւ ու շատ ընտանիքներ իսպառ ինչուսով փախտակաւններու վիճակը տոկալի սրտաշարժ է. ամէն ինչ կատարեալ է — թշուառութիւն, սղու. թիւն, ցուրտեր ու սնտիրութիւն. եղած ջանքերը անբաւական են, թէև շատ կաշխատին թեթեւացնել փախտակաւն ընտանիքներու և որբերութիւններու վարակիչ հիւանդութիւններ շուտով կը տարածուին իրենց մէջ. Երևան, Էջմիածին և Իգդիր:

Թէև վանի համար ռուս կառավարիչ մը նշանակուեցաւ, բայց կը յուսացուի որ նախորդ հայ կառավարիչը զրկուած չէ իր վարչական բոլոր իրաւունքներէ. Նոր կառավարիչի կարգադրութեան համեմատ, Արմենակ Եկարեան կը մեկնի այս օրեր գէպի վան ռուսիկանայեան պաշտօնով. Հայ կամաւորներու բանակները կը շարժին վանի ուղղութեամբ. սահմանադրին վրայ են այժմ և կը մեկնին մի քանի օրէն. Մուշ և Սասուն քաղաքը կը պաշտպանեն զիրենք. Գժրապետական շուտով օգնութիւն չհասնիր իրենց. Պէտք է ոյժ տալ կամաւորական շարժման որ չյաղթուին այդ բուռ մը քաջեր և նորանոր աղէտներ չը-

ժաղին. Դրով կարիքներ կան, իսկ զանազան կոյճերէ հեղած օգնութիւնները հազիւ վտանգներ կը կազմեն. Մուշի հերոս Խաբէնը գնալու է Պետրոգրադ. Արամը վան, վահան փախաղեան տիֆի վտանգը անցուց:

ԱՆԻՐԱՆԻԿԻ ԿՈՉԸ

Հայ կամաւորներ Ռ. գնդի հրամանատար Անդրանիկը կոչ մը ուղղեր է հայ հասարակութեան որով կը շեշտէ թէ բանակը խիստ պէտք կը զգայ ծխախոտի, լուցկիի, մոմի, գուլպայի, անձառի և սպիտակեղէնի. Արտասահմանի մէջ ազատ ու հանգիստ ապրող Հայերի սեղադրութիւնը կը հրաւիրենք իրենց ազգի աշատութեան համար տառապող այդ կամաւորների վիճակին վրայ:

Մ. Հ. Ե. ՄԻՈՒԹԻԻՆ

Մարտի 12-էն իրաւասարդաց Միութիւնը հաւատարիմ իր սկզբունքին, որ է օգտակար ըլլալ հայրենիքին, իր առաջին գործը ընտրեց կովկասի հայ կամաւորներուն նպաստելու համար հանգանակութեան ձեռնարկելը և իր կողմը հրատարակելով Արմէնիաի Երգ Թուին մէջ, ամէն Հայ մասնակցելու կը հրաւիրուէր:

Բայց անկէ վերջ զանազան ակամայ յապաղումներով և կանխուած աշխատանքներով յետաձգուած էր մինչև ցարդ դրէթէ. Այլ սակայն այս ակամայ յետաձգութիւնը դասալքութիւն մը չըլլալով. Միութիւնս իր կազմակերպական գործերը և անմիջական կերպով երևան եկած հանրային ալ աշխատանքները, ինչպէս օրինակ Սուեմիոյ հայ հերոսներուն յարգանքի և նպատի համար Միութեանս կատարած հանգանակութիւնը, կարգաւորելէ յետոյ վերակըստ իր նախորդ որոշումի գործադրութեան և ուրախ ենք յայտնելու թէ կարճ ժամանակով և փոքրիկ չըջանակի մը մէջ կովկասի հայ կամաւորներուն ի նպատակ հանգանակութիւնը, որի Ա. ցանկը ստորև կը դրուի, մեծապէս յուսադրական եղած է և միշտ աւելի յառաջիմնելու փառհաւթիւնը կը ներշնչէ:

Եւ ահա այսօր վերստին կը գիւմենք բոլոր հայ սրտերուն որոնք մեծած չեն գեռ. որպէսզի իրենց նիւթական աշխատութիւնը խառնեն Միութեանս ջանքերուն, կովկասի հայ կամաւորներուն նպատի գործը արգիւնաւորելու համար, յօգուտ Հայաստանի արիւնտ դատին:

Կը դիմենք բոլոր վշտահար և սաւկայն անվշտ սրտերուն որոնք թանկագին զոհեր ունեցան հայրենիքին մէջ. այն հայրենիքի որու վրէժը ահագոյն թափով մը կարձագանգէրովանդակ աշխարհին, կատաղի մը-

բերկի մը պէս կը սուչէ ու կը բազխուի մեղկութեան թմբիւրովը գեռքնացող հոգիներուն. Հայաստանի վրէժը գերհզօր է և անգուսպ:

Անգուսպ են այդ վրէժիւնդրութեամբ առցուն հայ կամաւորներն ալ որոնք մէկ տարիէ ի վեր անբեկակայելի զրկանքներով կը մարտնչին մղեղնած թշնամիին դէմ հայրենի հողին վրայ. անոնք էին որ փրկեցին 200 հազար Հայերը Թիւրքերու և Քիւրտերու եամաղանէն, անոնք են որ կը մարտնչեն Հայաստանը մարդազաւաններէն և անոնք են որ վաղը իրենց սուրբով պիտի բազխեն արգարութեան դուռը, իրենց արիւնով վաստկած Հայաստանի իրաւունքը պահանջելու համար:

Պէտք է ապրեցնել այդ վրէժիւնդիր հոգիները մինչև Հայաստանի վերջնական փրկութիւնը. Պէտք է զոհել գիտնալ, իրեն ազատ մարդապրելու համար ազատ հայրենիքով, Հայ կտրիճները կը զոհեն անփոխարինելին, իրենց կեանքը. ազատ Հայերը գեռ սիրտ ունին արգեօք վարանելու դրամին գիտնալ:

Ալժէրին իր կամախցի Հայերով ամենուն օրինակելի հայրենասիրութիւնը ցուց կուտայ. անոնք փոքրաթիւ էին բայց մեծը զոհեցին և պիտի զոհեն գեռ ապահովաբար. Թող ուրիշներն ալ բարի նախանձախընդրութիւնը ունենան. Հայ կտրիճները կատարանան օրովհետեւ վրէժիւնդրութիւնը կաւելնայ. ուրեմն և պահանջները կը շատնան:

Միութիւնս թախանձագին կոչ կընէ թէ գաղութիս և թէ շրջակայ հայրենասէր Հայերուն, ըլլայ ամսավճարով թէ միանուագ գումարներով, մասնակցել հանգանակութեան որպէսզի մտերմ կարելի ըլլալ կրթիկ գումար մը հաւցնել թիֆլիսի «Ազգային Բիւրոյ»-ին, մեր հերոսներուն յատկացուելու համար:

Օ՛ն գէպի պարտականութիւն, հայրենակիցներ:

Պաշտօնական գրութիւններ զրկել վարչութեան առեւտրայեան հասցէին՝ Archak Torossian 21, rue Thubaneau, 21 MARSEILLE

Իսկ զրամ զրկել գանձապահի հասցէով՝

Karekin Kizirian Patisserie 4, Place St.-Michel, 4 MARSEILLE

Ի գիմաց վարչութեան Մ. Հ. Ե. Միութեան

Առեւտրայեան Արշակ ԹՈՐՈՍՅԱՆ Պետրոս ԶԱՄԱՐԵԱՆ

Մարտի 12 նոյ. 1915

(Կնիք Մ. Հ. Ե. ՄԻՈՒԹԻՆ)

Ի ՆՊԱՍՏ ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՎՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ Ա. ՑԱՆԿ

Ամսաթիւներ սկսեալ 1915 սեպտեմբերէ	Տեսքը՝	Գր.
Մ. Փորթուգալեան սեպտ. հոկտ. նոյ.	15	
Ռմն	5	
Գր. Փանթուքեան	10	
Եր. Թորոսեան	10	
Ն. Թ.	6	
Մելքոն Պոտուրեան	6	
Մկրտիչ Տօրոսեան	4	
Մանիկ Պոտուրեան	3	
Սմբատ Չալ ըմեան	6	
Գր. Փիլիպպոսեան	2	
Միկր. Մետաքսեան	20	
Իսր. Յովակիմեան	15	նոյ.
Թուրք. Զօղ իմեան	6	
Խորէն Գալստեան	2	
Աւետիս Ազգիկեան	5	
Եղիա Ազգիկեան	5	
Արշակ Թորոսեան	5	
Պետրոս Պապեան	5	
Վանան Մետաքսեան	10	
Սամուէլ Տէրեան	10	
Պետրոս Չամաբեան	8	
Չարսապ Դէվանիր-Տեան	1	
Սնեմեան Թօպեան	3	
Համր. Բակոսեան	2	
Եղաբաթ Մանիկեան	5	
Մեղրակ Վաքսեան	3	
Հրանդ Թէրեան	3	
Ռմն	5	
Գարեգին Քիլիկեան	10	
Մկրտիչ Քէյէ Տեան	3	
Վրդն. Թաւրոսեան	3	

Նուիրատուութիւնը

Mme Semadeni	10
Mr. Emmanuel Semadeni	10
Mr. A. Devoulx	10
Mme Pellegri	2
Sopht. Մ. Թիւրեան (Սէնդ-Օպէն)	25

Ալժէէն Տիար Միսաք Տէր Վաքսեանի ծննդով ստացուած

Եղաբաթ Մ. Ն. Ա. Գալուստեան (Քէմալեցի)	400
Թորոս Մատթիկեան (Քէմալեցի)	150
Յարութիւն Թորոսեան (. . .)	100
Աւետիս Համբարձումեան (Քէմալեցի)	50
Թորոս Մատթիկեանի որդին՝ Քե-րոք (Քէմալեցի)	25
Միսաք Չալ ըմեան (Քէմալեցի)	25
Միսաք Վ. Տէր Վաքսեան (Քէմալեցի)	5
Միսաք Կ. Տէր Վաքսեան (Քէմալեցի)	10

Համագումար 1-018

Մարտի 12. Երիտասարդաց Միութեան Գանձապահ Գարեգին ՔԻԶԻՐԵԱՆ Մարտի 12 նոյ. 1915

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ՓԱՍՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ռուսիայի Պետական Դոմաի անդամ Տ. Միք. Պապանեան հեռադրեր է թիֆլիսի առաջնորդ Մեսրոպ Եպիսկոպոսին թէ իր միջնորդութեան համաձայն՝ նախարարների խորհուրդը որոշեց է կովկասի փոխարքայի տրամադրութեան տակ զնել կէս միլիոն բուրձի, փախտաւկաններին ձմեռային հագուստներ բաժնելու համար:

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Հոկտ. 17ին Նիւ Եորքի մէջ մեծ մի-
թինգ մը տեղի ունեցած է Ամերիկացի-
ներէ կազմուած հայանպաստ կոմիտէին
եւ Հայ կոմիտէին գործակցութեամբը:
Խօսած են ծանօթ Ամերիկացիներ. բո-
լորն ալ բողոքելով Թիւրքերի գործադրած
խժդոկներէն զէմ, իրենց համա-
կրօնական յայտնած են Հայերին: Ժողո-
վին վերջնապէս ատեն միասնաբար
բանաձեւ մը ընդունուած է որով իրենց
բողոքը յայտնելով գործուած ամենատու-
կալի վայրագութիւններէն զէմ, կոչ կը-
նեն բոլոր անոնց որոնք կրնան ազդեցու-
թիւն մը ունենայ հալածանքը դադարեցու-
նելու համար եւ միանգամայն կարօտ
Հայերին օգնելու համար նուիրատուու-
թիւններ հանգանակելու կը հրաւիրեն
ամէնքը:

— Նիւ Եորքի Ամերիկացիներէ կազմ-
ուած վերոյիշեալ կոմիտէն (The Commit-
tee on Armenian Atrocities) որ կզաւի
Հայերի դէմ գործուած սարսափները Ամե-
րիկացիներին ծանօթացնելով, առաջին
առթով 100.000 տօլար մեղաքերը է
Միացեալ Նահանգներէ կ'ալօսի դեսպան
Տ. Բորինգի առջին, կարօտ Հայերին օգնե-
լու համար:

THE NEW ARMENIA
ԱՆԳԼԻՆԵՐԷՆ ԹԵՐԹ

Նիւ Եորքի մէջ սկսած է հրատա-
րակուիլ The New Armenia Նոր Հա-
յաստան) անուն երկշաբաթեայ անգ-
լիերէն թերթ մը հայանպաստ պրօ-
պագանդի նուիրում: Այս թերթը
իրենց պատուակող խմբագրու-
թեամբ կը հովանաւորեն ծանօթ
շատ մը հայապէս Եւրոպացիներ և
Ամերիկացիներ. ինչպէս Լորտ Ճէյմս
Պրայս, Մեաթալ Զրանս, Ժորժ Գէ-
մանս, Վիքթոր Պէրար, Ժան Լոն-
կե, օր. Ալիս Սթօն Պլաքվէլ, Էտ-
շար Հ. Գէման, փրօֆ. Սլայեր Ս-
Գուք, Ճէյմս Բրոնսըն, Բէյնօլտս և
ուրիշ ականաւոր անձեր:

Թերթը կը հրատարակուի հայ-
կական կոմիտէի ջանքերով, որ
կազմուած է քաղաքական և ոչ-քաղա-
քական Հայ կազմակերպութիւնների
ներկայացուցիչներէ և ունեւոր դա-
տակարգի պարտաճանաչ անձնաւո-
րութիւններէն:

ՀԱՅԵՐԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱԻ ՄԷՋ

«Հորիզոն»-ի տուած լուրին հա-
մաձայն՝ հայկական կոմիտէի Օտե-
տաի լիազօրը հեռագիր է ստացեր
որ Պուլկարիաի զանազան քաղաք-
ների մէջ իշխանութիւնները ձեռ-
քակալեր են 1.000է աւելի թիւ-
քահայատակ Հայեր որ կուզէին Ռու-
սաստան անցնիլ կամաւոր զրուելու
համար:

202 ALLIES' ENVOIS

Ահաւելի բնմը
Մեծ ողբերգութեան
Իսկուած է կեանքը
Հանուր մարդկութեան:

Պատասխանատուք
Ռճրագործութեան

Երեք Թագաւորք
Սատանայական:

Հօգնցօլէրներ,
Ժանտ բրբապիղծներ,
Յանուէ քո, «վ Տէր,
Մեծ մարդակներ:

Կիլիսիա անօրէն,
Յիրքի անօրէն,
Գաղանք տետնեան
Վանդակէն փախան:

Ո՛վ ցնդած ծերուկ
Յաւագար Հապապուրկ,
Շուք գու ահաւելի,
Մեռեալ կենդանի:

Դրսից կաթուղի,
Ներսից սողուն լիք,
Շնամ օրէդ իսկ,
Կեղծութեան դու տիկ:

Էրթօղրուլ, Օսման,
Քեզ աւանդ թողան
Փոխել այգեստան
Գերեզմանատան:

Մնունով Մէհմէտ
Ֆաթիհի ըստուեր,
Նա որձ գազան էր,
Դու ապուշ անպէտ:

Բորենին ձեգնից աւելի մաքուր,
Մղուած գոյութեան բնազդէն տխուր,
Գերեզմանատանէն, գոնէ դիշերներ,
Արդէն մահացած հանէ զիակներ:

Մինչ զուք ամէն ժամ կայրէք կաւերէք,
Ծաղիկ կեանքերու բլուրներ դիզէք,
Քիչ է ձեզ համար անուն գազանի,
Սատանան անգամ ձեզնից կը խորշի:

Մայրեր և քուրեր կիներ և որբեր,
Կարգան անէծքով ձեր սե անուններ,
Դարեր դարերու պիտի յալորդեն,
Առանց դադրելու եզովք չրթերէն:

Խնկելի զոհեր և քաջ մարտիկներ,
Անզգամ ուժին զուք մարտիրոսներ,
Ներկայ մարդկութիւն ինչպէս պատմութիւն
Անձուաց յիշեն ձեր զիւցաղնութիւն:

Երբեակ զիւհարք,
Ի կորուստ մարդկան
Մեղարձ տապալման
Դատապարտեցան:

Իդձեր պատուական
Ջերմ համակրական
Աղօթք օրհնութեան
Շրթունքներ կարգան
Ե երբեակ Միութիւն,
Ձեզ յաջողութիւն
Տառապեալ կեանքին
Ձեզնից փրկութիւն:

Կեցցեն Joffre, French,
Grand-duc Nicolas,
Աստուծոյ Աջը ձեր վրայ ըլլայ:
Փարիզ, 18 Մարտ 1915

Մեղիքսան ԹԱԽՈՒԼԱՆ
Rue du Val-de-Grâce, 11 bis

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլկարները որ սերպական Մա-
կեդոնիան գրաւելու համար վէլէսէն
և Բրիտէրէն վար իշած էին, Պապու-
նաի կրճին մէջ վերջնականապէս
յաղթուեցան Սերպերէն նոյ. 5ին,
Կոստը կը տնէր մի քանի օրէ ի վեր
և Սերպերը կը դիմանային մինչև
որ Ֆրանսական հետեակազօրքն ու
անգլիական հեծելազօրքը օգնու-
թեան հասան և Գրիվօլադի կողմէն
յարձակելով Պուլկարներին վրայ,
գիրացուցին Սերպերի յաղթու-
թիւնը: Սերպերը յետ տոհմ իղվո-
րը և Կրասոքն որ Պուլկարները
գրաւած էին: Դժբաղդապէս Սեր-
պերը կը նահանջեն դեռ շատ մը
տեղեր ուր Դաշնակիցները չեն հա-
սած տակաւին:

— Սարնիկէն լուր կը հաղորդեն
թէ Դաշնակիցները Պալքաններին
մէջ պատերազմական դործողու-
թիւններէ համար նոր կեդրոնայր
մը պատրաստելու վրայ են: Դաշնա-
կիցները Ալբանական ծովեզերքին
վրայ զօրք պիտի իջեցունեն և այդ-
արշաւանքի համար պիտի գործակ-
ցին մասնաւորապէս իտալիան և
Անգլիան: Սերպիան օգնութեան
գնացող իտալական զինուորայր
զօրաբանակը հաւանօրէն պիտի
կեդրոնանայ վալօնաի մէջ ուրկէ
Լիպսանի և Օրիտա լճի ճանա-
պարհով, 10 օր շտեմած, կրնայ հաս-
նիլ Մանասթըր:

— Գերմանեաւորներէն ընդժո-
վեալներ ուղղելով Միջերկրական
ծովին մէջ, Ալբերիի մօտեր և ալլուր
դորփիլահար ընկղմեր են մի քանի
նաւեր, ի թիւս որոց և իտալական
«Անգոն» չոգենաւը որ 422 ճան-
բորդ կը տանէր Նափոլիէն Նիւ
Եորք: Այդ ճանբորդների մէջ կը
գտնուին եղբւր և Ամերիկացիներ:
Աւելորդ է ըսել որ այդ չոգենաւներ
որոնց վրայ յարձակած են գերման
ընդժովեալները ծովահէնների պէս,
առետրական անպաշտպան նաւեր
էին և ոչ թէ մարտանաւեր: Անգլ-
եֆրանսական նաւատորմի զէնք-
ներ ձեռք առաւ հետապնդելու այդ
ընդժովեալներ և ոչնչացնելու:

— Յունաստանի կոստանդին թա-
գաւորը որ Երեսփոխանական ժողո-
վի մեծամասնութեան հետ անհամա-
ձայնութեան մէջ կը գտնուէր, լու-
ծեց զայն նոյ. 12ին: Նոր ընտրու-
թիւնները պիտի կատարուին դեկտ.
6/19ին:

Յունաստանի գիրքը բաւական ան-
որոշ և անհանգստացուցիչ կերպա-
րանք մ'առած է վերջերս: Գերման
պատուիրակութիւն մը գնացած է
Աթէնք, կոստանդին թագաւորին
վրայ ուղղելու և վերջնապէս որոշե-
լու համար Յունաստանի գիրքը
կեդրոնական կայսրութիւններին
հանդէպ: Միւս կողմէ ալ Քառեակ
Համաձայնութիւնը կաշխատի Յու-
նաստանը իրեն զինակից ունենալու
կամ զէթ անոր խոստացած շատ
բարեհաճ չէղքութիւնը սպասօվե-
լու:

Տ. ՏՐՆԻ ԳՕՇԷՆԻ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՐԹԸ

Պետական նախարար Տ. Տրնի
Գօշէն, Ֆրանսական կառավարու-
թեան կողմէն մասնաւոր պատուի-
րակութեամբ մը, նոյ. 11ին փարի-
զէն մեկնեցաւ Յունաստան երթալու
համար, իրեն կողքիցի իր եղբայրը
գնդապետ Գօշէն որ վերջերս վի-
րաւորուած էր կոստին մէջ:

Տ. Տրնի Գօշէն մեծ համակրու-
թիւն կը վայելէ Յոյներին մէջ-
Աթէնքի փողոցներէ մին իր անու-
նով կը կոչուի: Երբ նախարար եղաւ,
բազմաթիւ շնորհաւորական հեռա-
գիրներ և նամակներ ստացաւ Յու-
նաստանի իր բարեկամներէն, մաս-
նաւորապէս նախարարապետ Տ. Զաի-
միսէն և ուրիշ նախարարներէ:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Ա. Զ. Դ.

Մարտի 11-ի հայ մատրան Հոգաբարձու-
թեան կողմէն որկուած է մեզ հետեւեալ
ազդը հրատարակութեան համար.

Մարտի 11-ի մատրան Հոգաբարձու-
թեան պաշտօնին փափագող եկեղեցական,
ներք կրնան դիմել գրաւորապէս Հո-
գաբարձութեան, իրենց վարչութար-
քին մասին վկայագրերը նախապէս
հաղորդելով, միևնոյն ատեն իրենց
ընտանեկան կազմին մասին տեղե-
կութիւններ տալով: Նախընտրելի են
ընտանաւոր զարգացած և ֆրան-
սագէտ թիկնածուները:

Հ. Ա. Գոնտարճեան. ՆՅՐ ԸՆԹԵՐԾԱ-
ԲԱՆ նախնայան և երկրորդական
գպրոցաց համար. ԱՅԻՆՍՏԱՆ. Մասն
Ա. Վենետիկ 1913, (Ընտրի հասուած
ներ պարունակող պատկերազարդ
գիրք մ'է ընթերցանութեան համար)
Դին 1.20 (1,40):

Նոյն Մասն Բ. (ԱՅԻՆՍՏԱՆ «Նոր
Ընթերցարան»-ի ա,ս Բ. մասը 320
երեսներէ բաղկացած ստուար հատոր
մ'է որ կը պարունակէ դանազան
գրող անեքի գրչի արգիւնքներէն
ընտրի հասուածներ ընթերցանու-
թեան համար, ոտանուար կամ ար-
ձակ, և զարգարուած է բազմաթիւ
դեղատիպ պատկերներով, ուսմէք գու-
նաւոր, շտաբն ալ կը շերտայացունեն
հայկական դէմքեր և հետաքրքրաշարժ
տեսարաններ: Այս միայն գպրոցա-
կանների համար ընտրի ընթերցարան
մ'է, այլ և գրական ճաշակ ունեցող
«մէն անձի ընթերցման յանձնարարելի»
Դին 2,35 (6, 2,70)

(*) Հոգաբարձութեան ատենապետն է
Տիար Յովհաննէս Սահաթճեան (Mr. H.
Sahatdjian, Marseille): ԽՄԲ.

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԿԻ
Մ ՓՈՐՓՈՒԿԱԼ ԵԱՆ
ՄԱՐՏԵՅԸ

Հայերէն Յայպան Մ. Փոքրագալեանի
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi